

VASISHTHA GROUP OF SCHOOL

જાઈનાન્શિયલ અવેરનેસ

નાણાકીય જાગૃતતા માટે મક્કમ કદમ ...

અંક : ૪ | જૂન : ૨૦૨૫

કમ્પાઉન્ડ ઇફેક્ટની જીવન પર અસર

ત્રણ મિત્રોનું ઉદાહરણ લઈએ. એ ત્રણે એક સાથે જ મોટા થયા છે. તે ત્રણે એક જ વિસ્તારમાં રહે છે અને તેમના અનુભવો પણ લગભગ એકબીજાને મળતા છે. તેમાંથી દરેક એક વર્ષમાં લગભગ 50,000 ડોલર કમાય છે. તે બધા પરણેલા છે અને તેમનું સ્વાસ્થ્ય તથા વજન પણ લગભગ સરેરાશ છે. લગ્ન પછી નીકળતી ફાંદનો પ્રભાવ પણ થોડો થોડો દેખાઈ રહ્યો છે.

પહેલા મિત્રને આપણે સુરેશ નામ આપીએ. તે પહેલેથી જ કરતો આવ્યો છે, તે જ આજે પણ કરે છે. તે ખુશ છે, અથવા તો તે એવું વિચારે છે, પણ તે ક્યારેક ક્યારેક ફરિયાદ કરે છે કે તેના જીવનમાં ક્યારેય કંઈ બદલાયું જ નહીં.

બીજો મિત્ર રમેશ અમુક નાનાં, પણ મહત્વહીન દેખાતાં હકારાત્મક પરિવર્તનો કરવા લાગ્યો છે. તે દરરોજ એક સારા પુસ્તકનાં દસ પાનાં વાંચે છે. તે કામ પર જતી વખતે મુસાફરી દરમિયાન રોજ અડધો કલાક સુધી યુટ્યુબ પર પ્રેરક ઓડિયો સાંભળે છે. રમેશ પોતાના જીવનમાં પરિવર્તન કરવા ઇચ્છે છે, પણ તે મોટા પાયે પરિવર્તન કરવા નથી માંગતો. તેણે તાજેતરમાં જ પોડકાસ્ટ સાંભળવાનું શરૂ કર્યું છે અને તેમાં આપવામાં આવેલો એક વિચાર તે જીવનમાં ઉતારવા લાગ્યો છે. તે રોજ પોતાના ખોરાકમાંથી 125 કેલરીનો કાપ મૂકવાનો છે. આમાં કોઈ મોટી વાત નથી. આપણે માત્ર એક કપ અનાજ ઓછું કરવાની વાત કરી રહ્યા છીએ. સોડા કેનને બદલે પાણીની બોટલની વાત કરી રહ્યા છીએ. સેન્ડવિચ પર મેયોને બદલે મસ્ટર્ડ સોસ લગાડવાની વાત કરીએ છીએ. આ કામ કરી શકાય તેમ છે. તે રોજ બે હજાર પગલાં વધારે ચાલવા લાગ્યો છે. (એક માઈલ કરતાં પણ ઓછું) આમાંથી કોઈ પણ કામ ભારે બહાદુરીનું કે ભારે મહેનતવાળું નથી. આ કામ તો કોઈપણ કરી શકે તેમ છે. તેને ખબર છે કે આ કામ ખૂબ સરળ છે, પણ તેનું મન તેને આ કામ છોડવા માટે લલચાવી શકે છે.

ત્રીજો મિત્ર મહેશ અમુક ખરાબ વિકલ્પોની પસંદગી કરે છે. પોતાના મનગમતા કાર્યક્રમો વધારે સારી રીતે જોઈ શકે તે માટે તે થોડાં સમય

પહેલાં જ એક મોટી સ્કીનવાળું ટીવી લાવ્યો છે. તે યુટ્યુબની ફૂડ ચેનલ પર બનાવવામાં આવતી રેસિપી પણ બનાવવા લાગ્યો છે. ચીઝવાળો પુલાવ અને મીઠાઈઓ તેને ખૂબ પસંદ છે. અને હા, તેણે પોતાના પારિવારિક રૂમમાં એક બાર પણ બનાવ્યો છે અને દર અઠવાડિયે દારૂ પણ પીએ છે. એમાં એને કંઈ ખરાબ લાગતું નથી, મહેશ માત્ર જીવનમાં થોડી મજા કરવા માંગે છે અને થોડો તણાવમુક્ત થવા માંગે છે.

પાંચ મહિના પછી સુરેશ, રમેશ કે મહેશમાં કોઈ જ અંતર દેખાતું નથી. રમેશ રોજ રાત્રે થોડું થોડું વાંચે છે અને ઓફિસ આવતી-જતી વખતે ઓડિયો સાંભળે છે. મહેશ જીવનનો આનંદ લઈ રહ્યો છે અને સારી ચીજો ઓછી કરી રહ્યો છે. સુરેશ તે તો જે પહેલેથી કરતો આવ્યો હતો તે જ કર્યા કરે છે. જોકે દરેક વ્યક્તિનું વર્તન અલગ છે, પણ પાંચ મહિનાનો સમય એ કંઈ એટલો લાંબો સમય ન કહેવાય કે તેમની સ્થિતિમાં કોઈ મોટી ચડાઉતર કે સુધારો દેખાય. ખરી વાત તો એ છે કે એ ત્રણેની વજનની સરખામણી કર્યા પછી પણ તમને લગભગ શૂન્ય અંતર જોવા મળશે. એ લગભગ સમાન દેખાશે.

દસ મહિના પછી પણ આપણને તેમના જીવનમાં કોઈ ખાસ પરિવર્તન નથી દેખાતું. અઢારમાં મહિને આપણને આ ત્રણે મિત્રોના ચહેરામાં થોડો ફર્ક દેખાઈ આવે છે.

પરંતુ પચ્ચીસમાં મહિને આ અંતર એકદમ સ્પષ્ટ દેખાઈ આવે છે. તે માપી શકાય તેમ છે. સત્યાવીસમાં મહિનામાં આપણને ઘણો બધો તફાવત જોવા મળે છે. મહેશ હવે જાડો થઈ ચૂક્યો છે, જ્યારે રમેશ પાતળો થઈ ગયો છે. રોજ 125 ગ્રામ કેલરી ઓછી કરવાને લીધે 31 મહિના પછી રમેશનું વજન ૧૫ કિલો ઘટી ગયું છે.

31 મહિના = 940 દિવસ

940 દિવસ/125 કેલરી/દિવસ = 117,500 કેલરી

117,500 કેલરી/7700 કેલરી પ્રતિ પાઉન્ડ = 15.25 કિલો

મહેશ આ સમય દરમિયાન રોજ માત્ર 125 કેલરી વધારે લીધી. આના લીધે તેનું વજન ૧૫ કિલો વધી ગયું છે. અર્થાત્ હવે તેનું વજન રમેશ કરતાં 30 કિલો વધારે છે. પરંતુ તફાવત વજન કરતાં વધાર મહત્વનો છે. રમેશે સારાં પુસ્તક વાચવામાં તથા પ્રેરણાત્મક ઓડિયો સીડી સાંભળવામાં લગભગ

એક હજાર કલાકનું રોકાણ કર્યું છે. પોતાના આ જ્ઞાન પર અમલ કરવાથી તેને એક પ્રમોશન અને પગાર વધારો મળી ચૂક્યો છે. સૌથી સારી વાત એ છે કે તેનું લગ્નજીવન ખૂબ સુખી છે. મહેશ? તે ઓફિસમાં દુઃખી છે અને તેનું લગ્નજીવન ખોરંભે ચડેલું છે. અને સુરેશ? સુરેશ લગભગ પહેલાં જેવો જ છે, જેવો તે અઢી વર્ષ પહેલાં હતો. ફક્ત માત્ર એટલો જ છે કે હવે તેના વિશે તે વધારે કટુ થઈ ગયો છે.

કમ્પાઉન્ડ ઇફેક્ટની જબરદસ્ત શક્તિ આટલી સરળ છે. જે લોકો કમ્પાઉન્ડ ઇફેક્ટના સિદ્ધાંતનો ઉપયોગ પોતાના લાભ માટે કરતા હોય અને તેમના સમકાલીન આવું ન કરતા હોય કે પછી તેનો ઉપયોગ પોતાની વિરોધમાં કરતા હોય, તેમની વચ્ચે એટલો મોટો તફાવત હોય છે કે તેની કલ્પના પણ કરી શકાય તેમ નથી. આ સિદ્ધાંત ખૂબ ચમત્કારિક છે. જાદુ કે ક્વાન્ટમ લીપ માફક. જે વ્યક્તિ કમ્પાઉન્ડ ઇફેક્ટના સિદ્ધાંતની હકારાત્મક પ્રકૃતિનો ઉપયોગ કરે છે, તે એકત્રીસ મહિના (કે એકત્રીસ વર્ષ) પછી રાતોરાત સફળ દેખાય છે. ખરેખર તો તેની આ મોટી સફળતા તેની નાની નાની પસંદગીઓને આધીન હતી, જે તે લાંબા સમય સુધી નિરંતર કરતો રહ્યો હતો.

પુસ્તક: ધ કમ્પાઉન્ડ ઇફેક્ટ (ડેવિડ હાર્ડી)

ટેન્ કમ્પાઉન્ડમેન્ટ ઓફ હોમ બજેટ

ઘર ખર્ચ : અનાજ-કરિયાણું, શાકભાજી-દૂધ, મનોરંજન, યાત્રા-પ્રવાસ ઉપરાંત નાની-મોટી ખરીદી માટે કમાણીમાંથી ઓછામાં ઓછી 25 ટકા રકમ ફાળવવી જરૂરી છે.

10 ટકા બચત/મૂડીરોકાણ : કમાવાની શરૂઆતથી કમાણીની ઓછામાં ઓછી 10 ટકા રકમ બચત મૂડીરોકાણ માટે ફાળવો જ ફાળવો.

હોમલોન ઇન્સ્ટોલમેન્ટ: ભારતમાં પ્રવર્તતી 60 વ્હાઇટ/40 બ્લેકની સ્થિતિ ધીરે ધીરે બદલાઈ રહી છે છતાં મકાનની ખરીદીમાં રોકડનું મહત્વ આજે પણ એટલું જ છે તે ઉપરાંત અન્ય છૂપા ખર્ચાઓ સામે નોકરિયાતો પાસે રોકડ મર્યાદિત રહેતી હોવાના કારણે હોમલોનનો હમો કમાણીના 25/30 ટકા સુધી જ હોય તે ઇચ્છનીય ગણાય.

અન્ય દેવા માટે 15 ટકા : હોમ લોન હાથીના પગ જેવી હોય છે. તેની સામે બાકીની તમામ લોનના હમાની રકમ ટૂંકી પડી જતી હોય છે. તેથી હોમ લોન ચાલુ હોય ત્યાં સુધી અન્ય લોનના હમાનું પ્રમાણ કુલ કમાણીના 15 ટકાથી વધે નહીં તેનું ધ્યાન રાખો. મ્યુઝિક સિસ્ટમ, વૉશિંગ મશીન, ટીવીથી માંડીને લક્ઝરિયસ કાર લોનથી ખરીદતી વખતે આ વાતનો ખાસ ખ્યાલ રાખો. શૂન્ય વ્યાજદરની લોભામણી જાહેરાતોથી લલચાઈને ખરીદતા પહેલા ખાતરી કરો કે, તેમાં બેંકો, કંપનીઓ પ્રોસેસિંગ ચાર્જથી માંડીને અન્ય છૂપા ચાર્જના નામે 25-30 ટકા સુધીનું વ્યાજ પડાવી લેતી હોય છે.

બાળકોનાં શિક્ષણ માટે 15 ટકા : કુલ કમાણીનો 15 ટકા હિસ્સો શરૂઆતથી જ સાઇડમાં રોકતાં જાવ. શિક્ષણ પાછળ શરૂઆતમાં ખર્ચ ઓછો આવે પણ બાકીની રકમ અલગ એકાઉન્ટમાં જમા કરાવતા જાવ જેથી પાછળથી ઉચ્ચ શિક્ષણ વખતે તે મૂડીરોકાણ કામમાં આવે અને એજ્યુકેશન લોન ઓછી લેવી પડે.

આકસ્મિક ખર્ચ માટે 5 ટકા : પરિવારમાં આવતા આકસ્મિક માંદગી કે પ્રસંગો સહિતના ખર્ચ માટે પહેલેથી જોગવાઈ કરેલી હોય તો દેવું કરવામાંથી બચી શકાશે.

એફડીઈ-સ્થોરન્સ ઉપર લોન ટાળો : બેન્ક એફડી, પોસ્ટની બચત યોજનાઓ, ઇન્સ્યોરન્સ કે અન્ય બચતો ઉપરાંત શેર્સ ઉપર લોન લેવાના બદલે યોગ્ય વળતર મળતું હોય તો નાણાકીય જરૂરિયાત માટે નફો બુક કરો કારણ કે વર્ષો સુધી બચાવીને રાખેલી મૂડી ઉપર જ વ્યાજ ભરવું નહીં, બલ્કે વળતર મેળવવું વધુ સહેલું હોય છે.

સોનું-ચાંદી, મકાન ગીરવે મૂકવાનું ટાળો : ગીરવે મૂકીને નાણાકીય જરૂરિયાત સંતોષનારા 100માંથી 75 ટકા હિસ્સામાં સોના-ચાંદીના ઘરેણાં કે મકાનથી હાથ ધોવાનો જ વારો આવે છે. તેને બદલે વેચીને પહેલા જરૂરિયાત સંતોષો. સોના-ચાંદીના દાગીના જે રીતે વેચી શકો છો તે જ રીતે ખરીદવાની પણ તાકાત આવતી જ હોય છે. મકાન મોટું હોય તો અંશતઃ હિસ્સો વેચો અથવા આખું મકાન વેચી નાનું અને સસ્તું મકાન ખરીદીને આકસ્મિક નાણાકીય જરૂરિયાત પૂરી કરો. જે વ્યાજ અને દેવાના દુઃખમાંથી બચાવી શકે છે.

પીએફમાંથી ફંડ ઉપાડો : નોકરિયાત વર્ગ માટે હાથવગું, સસ્તું, સારું અને સરળ શસ્ત્ર પીએફમાંથી નાણાં ઉપાડવાનું હોય છે. કારણ કે તમારી આકસ્મિક જરૂરિયાત સામે આ શસ્ત્ર વ્યાજ અને દેવાના દુઃખમાંથી દૂર રાખે છે.

કેડિટ કાર્ડ, ઓવરડ્રાફ્ટથી દૂર રહો : કેડિટ કાર્ડ, ઓવરડ્રાફ્ટ અને એફડી ઉપરના વ્યાજના દર એટલાં ખતરનાક હોય છે કે, ભલભલા માણસની કમર તોડી નાંખે. દેખાદેખી, સ્ટેટસ કે આંધળુકિયા કરવાના બદલે આ બલાથી દૂર રહો.

પુસ્તક: મની પ્લાન્ટેશન (મહેશ ત્રિવેદી)

કરકસરયુક્ત જીવન જીવો

ગઈકાલે મારે એકાદ કલાક સુધી એક ફાઇનાન્શિયલ લીડર સાથે વાત થઈ હતી; તેમને કેટલાંક લોકો “ધ બેન્કર ટુ બિલિયોનર્સ” (અબજોપતિઓના બેન્કર) તરીકે પણ ઓળખે છે.

જ્યારે મેં તેમને પૂછ્યું કે, “તમારી સૌથી મહત્વની ફાઇનાન્શિયલ સલાહ શું છે?” ત્યારે તેમણે એક પળ પણ ગુમાવ્યા વિના કહ્યું, “કોઈ ઉધારી નહીં.” (તેમની આ વાત મને અન્ય કન્સલ્ટન્ટ્સની સલાહથી વિપરીત લાગી. એ લોકો કહેતા હોય છે - તમારું નસીબ અજમાવવા માટે અન્ય લોકોના પૈસા(OPM - Other People's Money)નો ઉપયોગ કરો. નાણાકીય સ્વતંત્રતા મેળવવા માટે ઘણાં જુદાં જુદાં રસ્તાઓ હોય છે અને તમને નથી લાગતું કે તેમાંથી એકેય તદ્દન સ્પષ્ટ નથી હોતો?)

સંપત્તિ જેને નાણા ન ખરીદી શકે તેણે વધુ સમજાવતાં કહ્યું, “કોઈ પણ રોકાણકર્તાનો સારામાં સારો મિત્ર છે - સમય.” સમય વીતતો જાય તેમ નાણામાં ઘણો મોટો વધારો થતો જાય છે. અને તમે જાણો જ છો કે, જો તમે પૂરતી રાહ જોઈ શકો તો આવી રીતે થતો વધારો તમારી સંપત્તિની અત્યંત ઝડપી વૃદ્ધિ તરફ દોરી જાય છે.

“પણ જો તમે એ જ પૈસા ઉધારીએ લીધા હશે તો એક સમય એવો આવશે જ્યારે બેન્ક પોતાનાં પૈસા પાછા મેળવવા માટે ભૂખ્યા વરુની માફક તમારાં બારણે આવીને ઊભી રહી ગઈ હશે. એનો મતલબ એ થાય કે તમને નાણામાં થતી વૃદ્ધિનો કોઈ લાભ નહીં મળી શકે. આથી સૌથી બુદ્ધિશાળી રીત એ છે કે ભલે કરકસર કરવી પડે પણ ઉધારી કરીને ક્યારેય રોકાણ ન કરવું.”

મારા એક ક્લાયન્ટ હતા જેણે નામાંકિત હેજ ફંડની શરૂઆત કરી હતી, તેમણે નાણા બાબતે મને એક મહત્વની સમજણ આપી હતી જે મને આજ સુધી યાદ છે: “મોટાભાગના લોકો નાણાકીય સમૃદ્ધિ નથી પામી શકતા એનું સાચું કારણ એ છે કે, જ્યારે તેમની આવકમાં વધારો થાય છે ત્યારે તેઓ તેમની લાઇફસ્ટાઇલનો ખર્ચ પણ વધારી દેતા હોય છે. તેઓ વધુ પૈસા કમાય છે, અને પછી એ વધારાનાં પૈસામાંથી બહુ જ ઓછી રકમ લાઇફસ્ટાઇલ પાછળ ખર્ચ કરીને બાકીના પૈસાનું વ્યવસ્થિત રોકાણ કરવાને બદલે તેઓ એ વધારાનાં પૈસામાંથી એવી જગ્યાએ ઘર લે છે જ્યાં બધા જ સંપત્તિવાન લોકો રહેતા હોય. પછી તો આવા બિનજરૂરી ખર્ચાની લાઇન લાગી જાય છે. એમના પડોશીઓ જેવી લક્ઝરી ગાડીઓ લેવી પડે છે, એ લોકોની માફક મોંઘી જગ્યાએ વેકેશન પર પણ જવું પડે છે અને આસપાસના લોકોનાં બાળકો જે મોંઘીદાર સ્કૂલોમાં ભણવા જતા હોય ત્યાં પોતાનાં બાળકોને પણ મોકલવાં પડે છે. આખરે, પરિસ્થિતિ એવી બને છે કે, દર વર્ષે આવકમાં ભલે વધારો થતો જાય પણ તેના સામે ખર્ચા એટલા બધા વધી ગયા હોય છે કે વર્ષના અંતે બચત અને રોકાણ માટે કંઈ વધું નથી હોતું. ઘણીવાર તો એવું બને છે કે, તેમની આવકમાં ઘણો વધારો થયો હોવા છતાં એ લોકો દેવાના ડુંગર નીચે દબાઈ જતા હોય છે.”

આથી મારી સલાહ છે કે હવે જ્યારે તમે કોઈ લક્ઝરી વસ્તુ ખરીદવા જાવ તે પહેલાં આ અજમાવી જોજો, હું એને 24 Hour Temptation Reducer (24 કલાકમાં લાલચ ભગાવો) કહું છું. સૌ પહેલાં તો ખરીદીની તીવ્ર ઇચ્છાને દબાવી દો. ખરીદીને 24 કલાક સુધી મુલતવી રાખો અને પછી જુઓ કે તમે એ ખરીદી બાબતે શું લાગણી અનુભવો છો. મોટે ભાગે તો એ ખરીદીની લાલચ જ મરી પરવારશે. ક્ષણભરને માટે ખરીદીનો જે આવેગ આવ્યો હતો એ શમી જશે. અને તમારી વધુ સમજદારીપૂર્વકની (અને વધુ જવાબદાર) વિચારધારા પાછી આવીને તેનું સ્થાન લઈ લેશે, જેનાથી નાણાંની ભારે બચત થશે (સાથે સાથે સમયની પણ). સૌથી નબળા નાણાકીય નિર્ણયો એવાં લોકો લેતા હોય છે જે લોકો એ નિર્ણય લેતી વખતે થાકેલા (કે કંટાળેલા અથવા ગુસ્સામાં કે ભૂખ્યા) હોય છે, અને એ બાબતની ખાતરી કરો કે તમે બની શકે તેટલી કરકસરથી જીવો જેથી તમે ઝાકઝમાળવાળી ચીજ-વસ્તુઓની ખરીદી કરીને ભવિષ્યમાં પસ્તાવો કરવાને બદલે તમારાં નાણાંનું સમજદારીપૂર્વકનું રોકાણ કરી શકો.

અબજો ડોલરનો સ્ટોરેજ બિઝનેસ એટલા માટે વિકસિત થયો છે કે આપણામાંથી ઘણા લોકો પોતાની જરૂરિયાત કરતા ઘણી વધારાની ખરીદી કરતા હોય છે. તમારી જરૂરિયાતો પર કાપ મૂકો અને માત્ર આવશ્યકતાઓ પૂરી કરો અને પછી જુઓ કે નાણાકીય સહાયનો કેવો ધોધ વહે છે. બિનજરૂરી ખરીદી પર કાપ મૂકવાથી તમે પર્યાવરણની પણ રક્ષા કરો છો. (અને એ રીતે આવનારી પેઢીઓની ખુશીઓ પણ જાળવી રાખો છો).

મહાન લેખક, શોધક, (અમેરિકન) મુત્સદ્દી અને ફિલોસોફર બેન્જામિન ફ્રેન્ક્લીન (તેમની આત્મકથા વાચવા લાયક છે, મારી લાયબ્રેરીમાં એ પુસ્તક સૌથી મોખરાના પુસ્તકોમાંનું એક છે) કહે છે, “સંપત્તિ મેળવવાનો રસ્તો મોટે ભાગે બે શબ્દો પર નિર્ભર છે: ઉદ્યમ અને કરકસર; એટલે કે નાણા અને સમય બંનેનો બગાડ ન કરો, પરંતુ તે બંનેનો ઉચિત ઉપયોગ કરો.” તેમની આ સલાહ ગાંઠે બાંધી રાખવા જેવી છે.

પુસ્તક: સંપત્તિ જેને નાણા ન ખરીદે શકે (રોબિન શર્મા)

મૂડીરોકાણ સાથે જોડાયેલા ૧૫ પ્રકારનાં જોખમોને પારખો

1. કેડિટ રિસ્ક : જોખમનો નાતો માત્ર ઇક્વિટી, રિયલ એસ્ટેટ, બુલિયન, ફૂડ કે કરન્સી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સાથે જ હોય તે માન્યતા ભૂલભરેલી છે. સૌથી સલામત ગણાતા સાધનો પણ જોખમોથી ઘેરાયેલા હોય છે. સરકારી બેંકમાં નીચા વ્યાજદરે મૂકેલી એફડીને ફુગાવાનું જોખમ નડે છે. તો સામે છેડે ઊંચા વ્યાજદરે એનસીડી કે એફડી માટે એનબીએફસીની પસંદગી કરો ત્યારે ગોળો અને ગોફણ બન્ને ગુમાવવાનો વારો આવે... 90ના દાયકાની તેજીના ગાળામાં સીઆરબી કેપિટલથી માંડીને ગ્લોબલ ટ્રસ્ટ બેંક અને ગુજરાતની સહકારી બેંકોની એફડીમાં નાણા ગુમાવ્યાનો અનુભવ મોટા ભાગના રોકાણકારો કરી ચૂક્યા હશે.

2. વ્યાજદરમાં ફેરફાર : આ જોખમ મહદંશે ડેટ સાધનો સાથે સંકલિત છે પરંતુ અન્ય સ્રોતને પણ તેની અસર થતી હોય છે. વ્યાજદરમાં વધારો કે ઘટાડો સલામત મૂડીરોકાણને સૌથી વધુ અસર કરે છે.

3. રિઇન્વેસ્ટમેન્ટ રિસ્ક : રિટર્ન ઘટતું જવા છતાં એકના એક સ્રોતમાં વારંવાર મૂડીરોકાણ કે નીચું રિટર્ન આપતાં ડેટ સાધનોમાંથી ઊંચું વળતર મેળવવાના લોભમાં જોખમોથી ભરપૂર ઇક્વિટીમાં મૂડીરોકાણ ક્યારેક મૂડી માટે ઘાતક પૂરવાર થતું હોય છે.

4. લિક્વિડિટી રિસ્ક : જરૂરિયાતના સમયે હાથ ઉપર નાણા ઉપરાંત જે મૂડીરોકાણ સ્રોતમાં રોકાણ કર્યું હોય તેમાંથી બહાર નીકળવાની મુશ્કેલી. જેમ કે, બધાં નાણા રોકીને બેઠાં હોય. બૉન્ડ, ઇક્વિટી કે અન્ય મૂડીરોકાણ સ્રોતમાં રોકેલી મૂડી ઉપર નકારાત્મક રિટર્ન છૂટતું હોય.

5. સોલ્વેન્સી રિસ્ક : કોઈપણ દેશ કે કંપનીઓ દ્વારા ઓફર કરાયેલા બૉન્ડ્સ કે અન્ય ડેટ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ ઉપરની ચૂકવણીમાં વિલંબ અથવા નવી મુદતની ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ ફાળવણીના કારણે પણ મૂડીરોકાણ જોખમ વધી જતું હોય છે.

- 6. મોંઘવારી :** ઇન્ફલેશન રિસ્ક તરીકે તમારા મૂડીરોકાણ રિટર્નનો સૌથી મોટો દુશ્મન મોંઘવારી છે. જે તમારાં વાસ્તવિક રિટર્નને નકારાત્મક બનાવી શકે છે.
- 7. એક્સચેન્જ રેટ રિસ્ક :** આયાત-નિકાસ સાથે સંકળાયેલી કંપનીઓ, વિદેશી કરન્સીમાં કમાણી કરતાં રોકાણકારોને આ જોખમ ખાસ નડે છે. ભારત જેવા દેશમાં કૂડ અને સોના-ચાંદીની આયાતના કારણે પેટ્રોલ-ડીઝલ-રાંધણગેસ, કેરોસીનના ભાવવધારા મારફત પણ મોંઘવારી અસર કરે છે.
- 8. ટાઇમ-બે-ટાઇમ :** કટાણે કરેલું મૂડીરોકાણ અને કટાણે રિટર્ન/મૂડીની જરૂરિયાત બન્ને જોખમોથી મોટાભાગનાં રોકાણકારો વાકેફ હોય જ છે. શેરબજાર/સોના-ચાંદી/રિયલ એસ્ટેટ સહિતના જોખમો સાથે સંકળાયેલા મૂડીરોકાણ સ્રોત તેજીથી ફાટ ફાટ થતાં હોય ત્યારે ઊંચી પ્રાઇસથી કરેલું મૂડીરોકાણ વર્ષ બે વર્ષમાં પાછું ખેંચવાની નોબત અને નકારાત્મક ટ્રેન્ડના ત્રિભેટે ઊભેલા ભલભલા રોકાણકારોની નાવડી ડૂબી જાય તેમાં શી નવાઈ...
- 9. રેગ્યુલેશન્સ રિસ્ક :** કોઈ એક સેક્ટરમાં મૂડીરોકાણ કર્યા બાદ સરકારના નિયમો, ટેક્સ જોગવાઈ સહિતના નિયમોમાં ફેરફારનું જોખમ. ઉદાહરણ તરીકે ટેક્સ ફ્રી ગણાતા એલઆઈસી, પીપીએફ જેવાં સ્રોતમાં ઈઈઈના સ્થાને ઈઈટી સ્કીમ આવી જાય તો.. સોના-ચાંદીની આયાત ડ્યુટી સાવ ઘટી જાય તો.. શેર્સમાં કરેલા મૂડીરોકાણ ઉપરનો ટેક્સ વધી જાય તો...
- 10. વોલેટિલિટી રિસ્ક :** બેંક એફડીના વ્યાજદરથી માંડીને ઇક્વિટી સહિતના તમામ સ્રોત સાથે આ જોખમ સંકળાયેલું છે. ભારતમાં બેંકો એક જ વર્ષમાં અવાર-નવાર એફડી ઉપરના વ્યાજના દરોમાં ફેરફાર કર્યે રાખે છે. ઇક્વિટી-બુલિયન અને રિયાલ્ટીની વોલેટિલિટીથી તો આપણે સૌ વાકેફ છીએ જ...
- 11. વેલ્યુએશન રિસ્ક :** .1000ની ઊંચી બજાર કિંમત ધરાવતા બ્લૂચીપ. શેરમાં લાંબાગાળાનું મૂડીરોકાણ કરો પરંતુ વર્ષે 5 ટકા ડિવિડન્ડ અને સ્ટેડી માર્કેટ પ્રાઇસ જ મળે તો... પોશ એરિયામાં રૂ.50 લાખની દુકાનમાં વકરો રોજનો માંડ રૂ.બે હજારનો જ થતો હોય તો... રૂ.20 લાખના ભાવે 10 વીઘા જમીન રૂ.બે કરોડમાં ખરીદ્યા પછી ઉપજ માંડ રૂ.લાખ-બે લાખની જ થતી હોય તો...
- 12. ટેકનોલોજી રિસ્ક :** સમય સાથે બદલાવ નહીં જાળવી શકનારી કંપનીઓથી માંડીને વ્યક્તિગત રોકાણકારો માટે આ જોખમ રહેલું હોય છે. મોબાઇલમાં જ હાઇ પિક્ચલ કેમેરા આવ્યા પછી કોડાક કેમેરા ખરીદનારા અને મોબાઇલ ટ્રેડિંગ સિસ્ટમ આવ્યા બાદ હવે શેરદલાલને ફોનથી સોદા લખાવનારા રોકાણકારોની સંખ્યામાં તમારી ગણતરી તો નથી થતી ને...

13. સમયસૂચકતા ચૂકવાનું રિસ્ક : યોગ્ય સમયે યોગ્ય તક ઝડપીને ખરીદી/વેચાણ માટે લીધેલો યોગ્ય નિર્ણય સફળતા અપાવે પરંતુ રૂ.75000ના ભાવે કિલો ચાંદી ખરીદીને બેઠેલો રોકાણકાર રૂ.એક લાખનો ભાવ ક્યારે આવે તેની રાહ જોતો બેસી રહે તો શું થાય...

14. ધન-ધ્યાન-ધીરજ : એક જ મૂડીરોકાણના સ્રોતમાં સમગ્ર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોખમી સાબિત થઈ શકે છે. જેમ કે સત્યમ ના શેરમાં જ મૂડીરોકાણ, માત્ર સોના-ચાંદી કે બેંક એફડીમાં જ મૂડીરોકાણ, ધન ના હોય ત્યારે વ્યાજે લાવીને નીચું રિટર્ન આપતાં સ્રોતમાં મૂડીરોકાણ, ધીરજ ન હોય અને રિયલ એસ્ટેટમાં એકાદ-બે વર્ષની ગણતરીથી કરેલું મૂડીરોકાણ વાંઝિયું રિટર્ન આપી શકે છે.

15. ઈન્ફર્મેશન રિસ્ક : કોઈપણ મૂડીરોકાણ સ્રોત સાથે આ સૌથી મોટું રિસ્ક હોય છે. બજારની ટિપ્સ, પડોશીના રિટર્ન રેટ, રોજે રોજના રાશિ ભવિષ્ય દરેકને લાગુ ના પડે તેની જેમ તમામ માટે અપાયેલી આર્થિક સલાહ દરેક વ્યક્તિગત રોકાણકારોને લાગુ પડતી નથી હોતી. કારણ કે દરેકની આર્થિક સ્થિતિ અને મૂડીરોકાણ ક્ષમતા અલગ અલગ હોય છે.

પુસ્તક: મની પ્લાનિંગ (મહેશ ત્રિવેદી)

ગ્રાહકીય રીતે પેરેન્ટ્સનાં પ્રકાર

પહેલો પ્રકાર :- કેટલાક માતા પિતા સંતાનોને પૈસા કમાતા શીખવાડે છે. તે એમાં એટલા ડૂબી જાય છે કે છોકરાઓને પૈસા વાપરતા શીખવાડવાનું ભૂલી જાય છે. એમના બાળકો મોટા થઈને જંગી કમાણી કરે છે પણ વાપરી શકતા નથી. એમનો સ્ટાફ કહેતો હોય છે શેઠ બહુ કંજૂસ છે.

બીજો પ્રકાર :- કેટલાક માતા-પિતા પોતાના સંતાનોને પૈસા વાપરતા શીખવે છે અને એ જલસામાં તેઓ એવા ખોવાઈ જાય છે કે છોકરાઓને પૈસા કમાતા શીખવાડવાનું ભૂલી જાય છે. એમનાં બાળકો મોટા થઈને દેવાના ઢગલા નીચે દબાઈ જાય છે.

માસ્ટર પેરેન્ટ્સ ત્રીજો પ્રકાર :- એવા માતા - પિતા કે જે એમના સંતાનોને પૈસા કમાતાં અને વાપરતાં એમ બે કળા શીખવે છે. માસ્ટર પેરેન્ટ્સ આપણા માસ્ટર પણ હોય છે અને પેરેન્ટ્સ પણ.

VASISHTHA GROUP OF SCHOOL

શ્રી વસિષ્ઠ વિદ્યાલય, વાવ.

ગુજરાતી માધ્યમ / હિભાષી માધ્યમ
નર્સરી થી ધો. ૧૨ સાયન્સ/કોમર્સ

☎ 02621 255551/3 ☎ 91734 02809 / 91733 15555

VISIT US : vasishtha.net

વસિષ્ઠ જેનેસિસ સ્કૂલ, બાબેન.

ગુજરાતી માધ્યમ
ધો. ૪ થી ૧૨ સાયન્સ

☎ 02622 225542/43 ☎ 91576 44555

Visit us : vasishthagenesisschool.net